

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Філологічний факультет

Т. М. ШЕВЧЕНКО

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (70—90-ті рр. ХІХ ст.)

Методичні вказівки до курсу
для студентів 3-го курсу денного відділення
філологічного факультету
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації «Слов'янські мови та літератури
(переклад включно),
перша — російська»

О д е с а
«Астропринт»
2020

УДК 821.161.2(09)«18»(072)
ШЗ79

Автор: **Т. М. Шевченко**, д-р філол. наук, доцент, завідувачка кафедри української літератури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти: **В. Б. Мусій**, д-р філол. наук, проф., завідувачка кафедри загального та слов'янського літературознавства Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

М. Г. Якубовська, канд. філол. наук, доцент кафедри інформаційної діяльності та медіакомунікацій Одеського національного політехнічного університету

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (протокол № 3 від 19 листопада 2020 р.)

Шевченко Т. М.

ШЗ79 Історія української літератури: 70—90-ті рр. ХІХ ст. : Методичні вказівки до курсу для студентів 3-го курсу денного відділення філологічного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша — російська» / Т. М. Шевченко ; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. — Одеса : Астропринт, 2020. — 32 с.

Методичні вказівки спрямовані на організацію лекцій і практичних занять з курсу «Історія української літератури (70—90-ті рр. ХІХ ст.)». Передбачено тематику лекційних та практичних занять, питання, що виносяться на обговорення, перелік творів для текстуального вивчення, рекомендований список основної і додаткової літератури.

Адресовано студентам філологічних спеціальностей.

УДК 821.161.2(09)«18»(072)

© Шевченко Т. М., 2020

З М І С Т

Загальні відомості	4
Програма навчальної дисципліни	7
Тематика лекцій і практичних занять	10
Тести для перевірки знань	16
Питання до контролю знань	25
Рекомендовані тексти для текстуального ознайом- лення	27
Рекомендована література.	28

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Дисципліна «Історія української літератури (70—90-ті рр. XIX ст.)» спрямована на ознайомлення студентів-русистів з основними тенденціями, іменами, творами української літератури другої половини XIX ст., її специфікою, основними засадами тощо.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія української літератури» на 3 курсі є ознайомлення студентів із базовими знаннями про літературний процес 70—90-х рр. XIX ст. в Україні, із основними тенденціями, іменами, стилями, напрямками, творами зазначеного періоду.

Основними завданнями дисципліни є розкриття єдності та різноманіття тенденцій українського літературного процесу 70—90-ті рр. XIX ст., значення мистецтва в умовах заборони українського слова. Студенти мають отримати уявлення про безперервність літературного процесу в XIX ст. Важливим аспектом цього курсу є висвітлення суперечливих питань національної культури, явища якої тривалий час заборонялись, замовчувались або висвітлювались тенденційно.

У процесі вивчення матеріалів курсу, базових для бакалаврів філологічного факультету, основну увагу зосереджено на:

- процесах розвитку реалізму, проявах модернізму та його течій, що формувалися з огляду на світові традиції;

- поетиці художніх текстів як провідних представників українського письменства 70—90-ті рр. XIX ст., так і менш відомих авторів, вивчення художньої спадщини яких відбувалося менш активно з низки причин;

— основних етапах життєвого й творчого шляху, світоглядних позиціях і настановах письменників, творчість яких вивчається в курсі, визначенні їхнього місця в літературному процесі зазначеного періоду.

Мета курсу «Історія української літератури (70—90-ті рр. XIX ст.)»:

— збагатити загальнокультурний, інтелектуальний та естетичний рівень майбутніх філологів шляхом засвоєння кращих здобутків української літератури 70—90-х рр. XIX ст.;

— сформувати стійкий інтерес до української літератури як підґрунтя формування в них націоцентричного світогляду;

— ознайомити студентів-русистів з основними тенденціями в українському мистецтві та культурі зазначеного періоду;

— навчити студентів інтерпретувати художні тексти вказаного періоду, враховуючи набуті ними знання — власне філологічні, культурологічні, історичні.

Завдання навчального курсу:

— схарактеризувати основні закономірності розвитку української літератури 70—90-х рр. XIX ст. і найважливіші чинники, що вплинули на літературні та суспільно-політичні процеси в Україні в цей час;

— розглянути основні етапи життєвого й творчого шляху письменників, художня спадщина яких вивчається в курсі;

— навчити студентів аналізувати твори з урахуванням їхньої рецепції, ідейно-естетичної, художньої цілісності, авторської позиції, літературного, історико-культурного та інших контекстів тощо.

Студенти повинні вміти:

— визначати чинники формування, особливості становлення й розвитку літературного процесу 70—90-х рр. XIX ст., основні риси реалізму та інших літературних течій цього періоду;

— аналізувати змісто- й формотвірні елементи літературних творів, рекомендованих для прочитання, з урахуванням сучасної літературознавчої рецепції;

— зіставляти аналізовані тексти з творами світової літератури на рівні проблематики, мотивів, поетологічних властивостей тощо;

— аргументувати місце й роль митця в українському літературному процесі в цілому і в зазначеному періоді зокрема.

Рекомендовану літературу (підручники, монографії, статті, розвідки) може бути використано для самостійної підготовки студентів до практичних занять і екзамену, у процесі написання курсових, бакалаврських і магістерських робіт, а також із метою поглибити знання з мистецького періоду межі століть як одного зі знакових в історії світової та української літератури.

Студенти повинні оволодіти такими компетентностями:

— розкривати суть будь-якого питання з тих, які розглядалися під час лекційних та семінарських занять, не лише викладати засвоєний матеріал, а й здійснювати його аналіз, відстоювати власну позицію на дискусійні світоглядні проблеми;

— працювати з першоджерелами;

— формувати та обґрунтовувати власну позицію щодо актуального прочитання творів різних періодів історії української літератури.

На вивчення курсу «Історія української літератури (70—90-ті рр. XIX ст.)» студентами 3 курсу спеціальності «Мова і література (російська)» денного відділення філологічного факультету відводиться 45 годин: 28 годин аудиторної (20 годин — лекцій, 8 годин — практичні заняття) та 17 годин самостійної роботи. Форма контролю — іспит (після завершення цілого курсу).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 **Розвиток драматургії і театру**

Тема 1. Літературний процес 70—90-х років XIX століття
Суспільні умови розвитку літератури. Зростання української літератури. Українська поезія 70—90- років: огляд. Українська дораматургія, театр: огляд.

Тема 2. Драматургія і театр в другій половині XIX ст.
Створення українського професійного театру. Самобутні творчі індивідуальності — діячі українського театру (М. Кропивницький, М. Старицький, брати Тобілевичі, М. Заньковецька та ін.). Розвиток драматургії і театру на західноукраїнських землях.

Тема 3. Розвиток драматургії в 70—90 роки XIX ст.
Марко Кропивницький. Провідні теми лірики. Місце і значення творчості М. Старицького в розвитку української літератури. Розвиток української реалістичної драматургії і театру в другій половині XIX ст. М. Кропивницький — видатний драматург, організатор професійного реалістичного театру. Драматургія 60—70-х років. Перша п'єса «Дай серцю волю, заведе в неволю»: ідейно-засадничі та художні властивості. Драматургія 80—90-х рр. Драма «Доки сонце зійде, роса очі виїсть»: проблематика і соціальний характер конфлікту. Місце і значення М. Кропивницького в історії українського театру і драматургії.

Тема 4. Творчість М. Старицького

Загальний огляд творчості митця. Драматургія М. Старицького: оригінальні драми з народного життя, драматичні твори з життя і діяльності інтелігенції. Історична драма: «Богдан Хмельницький», «Маруся Богуславка», «Оборона Буші» тощо: конфлікти, характери, художні особливості. Місце і значення творчості Старицького в розвитку української літератури.

Тема 5. Творчість І. Карпенка-Карого

Життєвий і творчий шлях. Значення творчості Карпенка-Карого. Життєвий і творчий шлях митця. Соціально-побутова драма «Бурлака». Новаторство І. Карпенка-Карого в психологічних драмах «Наймичка», «Безталанна». Соціально-сатиричні комедії І. Карпенка-Карого («Розумний і дурень», «Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн»). Значення творчості І. Карпенка-Карого.

Змістовий модуль 2

Творчість І. Франка

Тема 6. Творчість І. Франка: огляд

Світогляд письменника, його суспільно-політичні, філософські та естетичні погляди. Лірика Івана Франка. Місце в українському літературному процесі. Життєвий і творчий шлях. Новаторство художньої творчості, її тематичне, жанрове та ідейно-художнє розмаїття.

Тема 7. Лірика І. Франка

Ідейно-художній аналіз збірок «З вершин і низин», «Зів'яле листя», «Із днів журби», «Мій Ізмарагд», «Semper tiro». Проблематика, провідні цикли, значення, художній і стилістичні властивості.

Тема 8. Поєми І. Франка

Жанрова різноманітність. Порухення проблеми про сенс людського буття в поемі «Іван Вишенський». Філософські поєми митця. Проблематика поєми «Смерть Каїна». Поєма «Похорон». Поєма «Мойсей»: актуальність, новаторство, модерністські тенденції. Погляди Франка на історичну долю свого народу. Актуальність проблематики поєм. Значення поетичної творчості І. Франка.

Тема 8. Жанрові різновиди прозових творів І. Франка

Бориславський цикл творів. Повісті «*Boa constrictor*» та «Борислав сміється», їх взаємозв'язок. Проблематика, композиція, сюжетні лінії повісті «Борислав сміється». Твори на селянську тематику. Сатиричні твори митця: оповідання, нариси, казки. Тема інтелігенції в творчості І. Франка. Історична тема в прозі І. Франка (огляд). Ідейно-естетична та історична концепція повісті «Захар Беркут». Створення галереї реалістичних образів. Значення прозової спадщини Франка.

Тема 9. Літературно-критична діяльність І. Франка

Місце І. Франка в українській науці про літературу. Зв'язок літературознавчих позицій І. Франка з основними європейськими літературознавчими школами. Жанрологічні підходи вченого при аналізі літературного твору. Віршознавчі підходи І. Франка до аналізу твору. І. Франко як редактор. Діяльність І. Франка як публіциста.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

М о д у л ь 1

Лекція 1. Літературний процес 70—90-х років XIX століття

1. Суспільні умови розвитку літератури.
2. Активізація процесів національного відродження.
3. Зростання української літератури.
4. Українська поезія 70—90- років: огляд.
5. Українська дораматургія, театр: огляд.

Лекція 2. Драматургія і театр в другій половині XIX ст.

1. Створення українського професійного театру.
2. Самобутні творчі індивідуальності — діячі українського театру (М. Кропивницький, М. Старицький, брати Тобілевичі, М. Заньковецька та ін.).
3. Театр в умовах заборони українського слова.
4. Розвиток драматургії і театру на західноукраїнських землях.

Лекція 3. Творчість і театральна діяльність М. Кропивницького

1. М. Кропивницький — видатний драматург, організатор професійного реалістичного театру.
2. Перша п'єса «Дай серцю волю, заведе в неволю»: ідейно-засадничі та художні властивості.
3. Драма «Доки сонце зійде, роса очі виїсть»: проблематика і соціальний характер конфлікту. Художні аспекти твору.

4. Місце і значення М. Кропивницького в історії українського театру і драматургії.

Лекція 4. Творчість М. Старицького

1. Драматургія М. Старицького: оригінальні драми з народного життя, драматичні твори з життя і діяльності інтелігенції.

2. Історична драма: «Богдан Хмельницький», «Маруся Богуславка», «Оборона Буші» тощо: конфлікти, характери, художні особливості.

3. Зв'язок прози і драматургії митця.

4. Місце і значення творчості М. Старицького в розвитку української літератури.

Лекція 5. Творчість І. Карпенка-Карого

1. Життєвий і творчий шлях митця.

2. Соціально-побутова драма «Бурлака».

3. Новаторство І. Карпенка-Карого в психологічних драмах «Наймичка», «Безталанна».

4. Соціально-сатиричні комедії І. Карпенка-Карого («Розумний і дурень», «Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн»).

5. Значення творчості і театральної діяльності І. Карпенка-Карого.

Модуль 2

Лекція 6. Творчість Івана Франка: огляд

1. Світогляд письменника, його суспільно-політичні, філософські та естетичні погляди.

2. Лірика, проза, драматургія Івана Франка, їх місце в українському літературному процесі.

3. Життєвий і творчий шлях.

4. Новаторство художньої творчості, її тематичне, жанрове та ідейно-художнє розмаїття.

Лекція 7. Лірика І. Франка

1. Ідейно-художній аналіз збірок «З вершин і низин», «Зів'яле листя».

2. Основні мотиви збірок «Із днів журби», «Мій Ізмарагд», «Semper tiro».

3. Проблематика, провідні цикли, значення, художній і стилістичні властивості збірок митця.

4. Новаторський характер лірики.

Лекція 8. Поєми І. Франка

1. Жанрова різноманітність. Порухення проблеми про сенс людського буття в поемі «Іван Вишенський».

2. Філософські поєми митця. Проблематика поєми «Смерть Каїна». Поєма «Похорон».

3. Поєма «Мойсей»: актуальність, новаторство, модерністські тенденції. Погляди Франка на історичну долю свого народу.

4. Актуальність проблематики поєм. Значення поетичної творчості І. Франка.

Лекція 9. Жанрові різновиди прозових творів І. Франка

1. Бориславський цикл творів. Повісті «Boa constrictor» та «Борислав сміється», їх взаємозв'язок.

2. Проблематика, композиція, сюжетні лінії повісті «Борислав сміється». Твори на селянську тематику.

3. Сатиричні твори митця: оповідання, нариси, казки.

4. Тема інтелігенції в творчості І. Франка.

5. Історична тема в прозі І. Франка (огляд). Ідейно-естетична та історична концепція повісті «Захар Беркут». Створення галереї реалістичних образів.

6. Значення прозової спадщини Франка.

Лекція 10. Літературно-критична діяльність І. Франка

1. Місце І. Франка в українській науці про літературу.

2. Зв'язок літературознавчих позицій І. Франка з основними європейськими літературознавчими школами (за М. Гнатюком).

3. Жанрологічні підходи вченого при аналізі літературного твору.

4. Віршознавчі підходи І. Франка до аналізу твору.

5. І. Франко як редактор.

6. Публіцистична діяльність І. Франка.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1 (2 год)

Сатирична творчість І. Карпенка-Карого

1. П'єса «Хазяїн» як «зла сатира на чоловічу любов до стя-
жання».

2. Образ Терентія Пузиря. Прототип героя.

3. Художні особливості твору.

4. Риси реалізму у творі.

Самостійна робота (3 год):

1. Злободенність тематики комедії «Мартин Боруля».

2. Характеристика образу Мартина Борулі. Позиція самого
автора щодо головного героя.

3. Характеристика образів інших членів родини, сусідів та
розбещених чиновників.

Основна література: [1; 2; 4; 5; 6; 7].

Додаткова література: [3; 6; 7; 10].

Заняття 2 (1 год)

Жанрові ознаки водевілю. Аналіз творів «Як ковбаса та чарка, то й минеться сварка», «По-модньому» М. Старицького, «По ревізії» М. Кропивницького

1. Водевіль як драматичний жанр.

2. Продовження корифеями українського театру кращих тра-
дицій минулого, орієнтацію на заповіді майстрів жанру водевілю
І половини ХІХ століття («Москаль-чарівник» І. Котляревського,
«Бойжінка» Г. Квітки-Основ'яненка, «Простак» В. Гоголя та ін.).

Самостійна робота (4 год):

1. Театральне мистецтво в Україні: зв'язок з фольклором.

2. Передумови виникнення нового театру в ХІХ столітті.

3. Визначна роль Марка Кропивницького у створенні теа-
трального колективу.

4. Внесок Миколи Садовського, Панаса Саксаганського, Марії Садовської-Барілотті в становлення українського професійного театру.

Основна література: [2; 4; 5; 6; 7].

Додаткова література: [9; 13].

Заняття 3 (1 год) **Громадянська лірика І. Франка**

Питання для обговорення:

1. Історія створення та видання збірки «З вершин і низин».
2. Своєрідність її композиції.
3. Новаторство Франка-лірика.
4. Мотиви й образи збірки.
5. Ідейно-художні особливості творів. Майстерність поета.
6. Місце збірки в культурному та суспільному житті.

Самостійна робота (4 год):

1. «Легенда про вічне життя» — використання біблійних мотивів та образів, звернення до жанру притчі.
2. Вірш «Декадент» як поетичне кредо І. Франка.
3. Вірш-заклик «Розвивайся ти, високий дубе...» з вірою у майбутнє своєї нації.

Основна література: [1; 2; 4; 5; 6; 7].

Додаткова література: [1; 2; 8; 9; 12; 14].

Заняття 4 (2 год) **Інтимна лірика І. Франка**

1. Історія створення збірки «Зів'яле листя».
2. Передмови до двох видань.
3. Автобіографічні мотиви у збірці.
4. Оригінальність композиції, роль циклів — поетичних «жмутків».
5. Мотиви, внутрішній розвиток психологічного сюжету в збірці. Образ ліричного героя.

6. Народнописенний характер поезій збірки.
7. Музичні інтерпретації лірики І. Франка. Традиції та новаторство.
8. Місце збірки в культурному житті.

Самостійна робота (3 год):

1. Поетика назви збірки.
2. Аналіз віршів «Тричі мені являлася любов», «Я не жалуюсь на тебе, доле», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня».
3. Художня інтерпретація збірки І. Франка М. Гораком.

Основна література: [1; 3; 4; 5; 7].

Додаткова література: [1; 2; 8; 11; 14].

Заняття 5 (2 год)

Збірка «Мій Ізмарагд» І. Франка, її мотиви та образи

1. Філософська глибина «строф» і «притч».
2. Новаторське використання стародавніх мотивів, сюжетів, жанрів і форм.
3. Публіцистичний струмінь віршів «Декадент», «Поет мовить», «Україна мовить», «Сідоглавому» тощо.
4. Селянська тематика у збірці (цикл «По селах»).
5. Відображення еміграції галичан у циклі «До Бразилії».

Самостійна робота (3 год):

1. Образ України у творчості І. Франка.
2. Трактат І. Франка «Із секретів поетичної творчості».
3. Літературно-критична діяльність І. Франка.

Основна література: [1; 2; 4; 5; 7].

Додаткова література: [1; 2; 8; 11; 14].

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. *Справжнє прізвище І. Карпенка-Карого:*

- А. Садовський;
- Б. Карський;
- В. Тобілевич;
- Г. Саксаганський;
- Ґ. Карпенко-Карий.

2. *Комедія «Хазяїн» І. Карпенка-Карого:*

- А. Історична;
- Б. Сатирична;
- В. Соціально-побутова;
- Г. Психологічна;
- Ґ. Трагікомедія.

3. *При якому товаристві була створена на західноукраїнських землях постійна театральна трупа?*

- А. «Тернопільські театральні вечори»;
- Б. «Руська бесіда»;
- В. «Просвіта»;
- Г. «Українська бесіда»;
- Ґ. «Зелена лампа».

4. *Які обмеження і заборони були спрямовані проти розвитку українського професійного театру?*

- А. Разом з українськомовною п'єсою побутового характеру обов'язковим було виконання російськомовної п'єси;
- Б. Не можна було виставляти п'єси іноземних авторів в українському перекладі;

- В. Дозволялись твори про селян без порушення соціальної тематики;
- Г. Не можна було виставляти твори про інтелігенцію;
- Ґ. Усі відповіді є правильними.

5. Назвіть п'єсу І. Карпенка-Карого, яка 22 рази ставилася упродовж одного сезону й мала «тріумф українського слова, якого більше ніколи воно не зазнало»?

- А. «Сава Чалий»;
- Б. «Наймичка»;
- В. «Хазяїн»;
- Г. «Сто тисяч»;
- Ґ. «Мартин Боруля».

6. У якому епізоді п'єси «Хазяїн» розкрито жадібність головного персонажа?

- А. В епізоді з пам'ятником І. Котляревському;
- Б. В епізоді з лікарем;
- В. В епізоді з вівцями;
- Г. В епізоді з орденом;
- Ґ. В епізоді з халатом.

7. Серед ознак драматичної творчості І. Карпенка-Карого НЕМАЄ такої:

- А. Актуальність тематики п'єс;
- Б. Надмірне захоплення етнографізмом;
- В. Художнє осмислення соціальних тенденцій часу;
- Г. Реалістичність зображення;
- Ґ. Широка охоплення тогочасної дійсності.

8. Серед жанрів, які утвердилися в українському театрі другої половини ХІХ ст. як основа репертуару, зайвим (зайвою) є:

- А. Реалістична соціальна п'єса;
- Б. Трагікомедія;
- В. Водевіль;
- Г. Драматична поема;
- Ґ. Соціальна комедія.

9. Назвіть твір, що не належить І. Карпенкові-Карому:

А. «Мартин Боруля»;

Б. «Не судилось»;

В. «Сто тисяч»;

Г. «Хазяїн»;

Ґ. «Сава Чалий».

10. *«Я не буду панувати, ні! Як їв борщ і кашу, так і їсти, як мазав чоботи дьогтем, так і азати, а зате всю землю навкруги скуплю», — заявляє герой із п'єси І. Карпенка-Карого:*

А. Терентій Пузир («Хазяїн»).

Б. Герасим Калитка («Сто тисяч»).

В. Мартин Боруля («Мартин Боруля»).

Г. Феноген («Хазяїн»).

Ґ. Сава Чалий («Сава Чалий»).

11. *Яким віршем відкривається збірка І. Франка «З вершин і низин»?*

А. «Гімн»;

Б. «Думи, діти мої»;

В. «Земле, моя всеплодюча мати»;

Г. «Сіячам»;

Ґ. «Гріє сонечко».

12. *Яка із поем І. Франка розпочинається такими словами:*

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздоріжжі,
Людським презирством, ніби струпом вкритий!
Твоїм будучим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.
Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїзних?

А. «Великі роковини»;

Б. «Мойсей»;

В. «Іван Вишенський»;

Г. «Смерть Каїна»;

Ґ. «Похорон».

13. До якої поетичної збірки увійшли вірші І. Франка «Червона калино, чого в лузі гнешся?», «Я не жалуюсь на тебе, доле» і «Чого являєшся мені у сні?»

- А. «З вершин і низин»;
- Б. «Зів'яле листя»;
- В. «Мій Ізмарагд»;
- Г. «Із днів журби»;
- Ґ. «Semper tiro».

14. Кому належать слова:

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна.
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

- А. Лесі Українці;
- Б. С. Руданському;
- Б. І. Франкові;
- Г. Т. Шевченкові;
- Ґ. Г. Сковороді.

15. Укажіть автора цих ліричних рядків:

Чого являєшся мені у сні?
Чого звертаєш ти до мене
Чудові очі ті ясні, сумні,
Немов криниці дно студене?

- А. І. Франко;
- Б. М. Старицький;
- Б. В. Сосюра;
- Г. С. Руданський;
- Ґ. П. Грабовський.

16. У якому творі І. Франко пророкує відродження України в процесі невідворотного поступу історії?

- А. «Захар Беркут»;
- В. «Мойсей»;
- Б. «Перехресні стежки»;
- Г. «Борислав сміється»;
- Ґ. «Украдене щастя».

17. За жанром «Мойсей» І. Франка — це:

- А. Сатирично-філософська поема;
- Б. Філософська поема;
- В. Легенда;
- Г. Роман у віршах;
- Ґ. Роман-притча.

18. Соціально-психологічна драма — це жанр Франкового твору:

- А. «Перехресні стежки»;
- В. «Мойсей»;
- Б. «Украдене щастя»;
- Г. «Лис Микита»;
- Ґ. «Іван Вишенський».

19. Комедію «Мартин Боруля» написав

- А. Іван Франко;
- Б. Максим Рильський;
- В. Іван Карпенко-Карий;
- Г. Марко Кропивницький
- Ґ. Микола Садовський.

20. Як звали дочку Мартина Борулі?

- А. Мирослава;
- Б. Марися;
- В. Марічка;
- Г. Маруся.
- Ґ. Мотря.

21. Іван Франко народився в селі

- А. Лебедин;
- Б. Нагуєвичі;
- В. Кононівка;
- Г. Черемошне.
- Ґ. Моринці.

22. У якому з творів Івана Франка головна героїня у фіналі твору з'являється в червоній сукні у білу цятку:

- А. «Украдене щастя»;
- Б. «Тричі являлася мені любов»;

- В. «Перехресні стежки»;
- Г. «Похорон»;
- Г. «Сойчине крило».

23. *Ім'я головної героїні драми «Украдене щастя» —*

- А. Анна;
- Б. Харитина;
- В. Настя;
- Г. Муся.
- Г. Мотря.

24. *Яка символіка образу дуба з огляду на поезію «Розвивайся ти, високий дубе»:*

- А. Уособлення народу, його могутньої сили;
- Б. Образ поета, що веде до боротьби;
- В. Утілення життя;
- Г. Образ чоловіка-велетня;
- Г. Тут немає правильної відповіді.

25. *В основі збірки «Зів'яле листя» І. Франка історія:*

- А. Самовбивці;
- Б. Вигаданого персонажа;
- В. Власного життя;
- Г. Життя Т. Шевченка.
- Г. Життя І. Карпенка-Карого.

26. *Назва якої збірки Івана Франка є запозиченою з давньоруської літератури та означає «збірник статей, повчань, притч, легенд»:*

- А. «Зів'яле листя»;
- Б. «З вершин і низин»;
- В. «З днів журби»;
- Г. «Мій Ізмарагд».
- Г. «Semper tiro».

27. *З якого твору І. Франка такі рядки:*

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольнім колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волі

І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.

- А. «Декадент»;
- Б. «Мойсей»;
- В. «Каменярі»;
- Г. «Захар Беркут»
- Ґ. «Гімн»?

28. *Укажіть тему повісті І. Франка «Перехресні стежки»:*

- А. Відтворення почуття великої любові та переживань, викликаних нерозділеним коханням;
- Б. Історія про бажання кожного з персонажів повернути своє щастя;
- В. Розповідь про боротьбу справедливості з жорстокістю і насильством;
- Г. Розповідь про зародки робітничого руху на Україні;
- Ґ. Тут немає правильної відповіді.

29. *За сюжетом якої народної пісні написана драма І. Франка «Украдене щастя»?*

- А. «Віють вітри, віють буйні»;
- Б. «Пісня про шандаря»;
- В. «Ой, у полі три криниченьки»;
- Г. «Сонце низенько, вечір близенько»;
- Ґ. «Чорні очка, як терен».

30. *Укажіть жанр твору І. Франка «Декадент»*

- А. Ода;
- Б. Сонет;
- В. Послання;
- Г. Гімн;
- Ґ. Ліричний вірш.

31. *До літературно-критичних творів І. Франка НЕ належить:*

- А. «Із секретів поетичної творчості»;
- Б. «Наш театр»;
- В. «Болгарська праці М. Драгоманова»;
- Г. «Література, її завдання і найважливіші ціхи»;
- Ґ. «Новітня суспільна драма».

32. У вірші І. Франка «Гімн» НЕ використано такі ритмічні особливості:

- А. Анафору;
- Б. Побудову вірша на паралелізмі;
- В. Чотиристопний хорей;
- Г. Закінчення кожного рядка жіночими римами;
- Ґ. Подовжену десятирядкову строфу.

33. І. Франкові належить вислів:

- А. «Світ ловив мене, та не спіймав»;
- Б. «Пісня і праця — великі дві сили»;
- В. «Караюсь, мучусь, але не каюсь»;
- Г. «Поезія — це завжди неповторність...»;
- Ґ. «Іду на ви».

34. Серед персонажів драми «Украдене щастя» НЕМАЄ:

- А. Анни;
- Б. Регіни;
- В. Михайла;
- Г. Миколи;
- Ґ. Насті.

35. У чому полягає художнє новаторство І. Франка:

- А. У створенні образу нового, активного героя;
- Б. У звільненні тексту від описовості, побутовізму;
- В. У позбавленні творів моралізаторства, псевдоромантизму;
- Г. У створенні та використанні неологізмів.
- Ґ. Усі відповіді є правильними.

36. Вірш І. Франка, що став популярною піснею:

- А. «Ой ти дівчино, з горіха зерня»;
- Б. «Декадент»;
- В. «Гріє сонечко»;
- Г. «Каменярі»;
- Ґ. «Гімн».

37. Укажіть позицію, що випадає з логічного розташування творів:

- А. «Література, її завдання і найважливіші ціхи»;
- Б. «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.»;

- В. «Студії над українськими народними піснями»;
- Г. «Захар Беркут»;
- Г. «Із секретів поетичної творчості».

38. *Серед псевдонімів І. Франка НЕМАЄ такого:*

- А. Живий;
- Б. Дармограй;
- В. Дженджалик;
- Г. Nonseverus;
- Г. Vivus.

39. *Серед псевдонімів І. Франка НЕМАЄ такого:*

- А. Мирон;
- Б. Мирон Сторож;
- В. Мирон Ковалишин;
- Г. Руслан;
- Г. Мирний.

40. *Персонажами якого твору І. Франка є герої Анна і Михайло Задорожні:*

- А. Повісті «Захар Беркут»;
- Б. Повісті «Борислав сміється»;
- В. Роману «Перехресні стежки»;
- Г. Драми «Украдене щастя»;
- Г. Поєми «Іван Вишенський».

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Літературний рух 70—90-х років XIX ст. Новий етап розвитку реалізму в 70—90-х роках.

2. Тематичне, жанрове і стильове збагачення літератури 70—90-х рр. XIX ст.

3. Український професійний театр і драматургія другої половини XIX ст., умови їх розвитку. Театр корифеїв під керівництвом Михайла Старицького і Марка Кропивницького.

4. Драматургія і театральна діяльність Кропивницького. Ідейно-художній аналіз його творів «Глитай, або ж Павук», «Олеся», «По ревізії» (або інших за вибором студента).

5. Михайло Старицький як організатор професійного театру, драматург, поет і прозаїк. Ідейно-художній аналіз його п'єси «У темряві», «Не судилось», «Талан» та ін. (за вибором студента).

6. Новаторство М. Старицького у створенні жанру історичної драми («Богдан Хмельницький», «Маруся Богуславка», «Оборона Буші», «Остання ніч»).

7. І. Карпенко-Карий — найвидатніший драматург серед корифеїв українського театру. Його активна громадська і театральна діяльність. Соціально-побутова драма «Бурлачка». Образ бунтаря. Соціальний характер конфлікту в драмі.

8. Поділ драматичних творів на жанри. Гострота конфлікту і глибина психологізму в драмах І. Карпенка-Карого «Безталанна» та «Наймичка», їх сценічність.

9. Новаторство у жанрі соціальної комедії («Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн»). Спільні риси з сатирою М. Гоголя, М. Салтикова-Щедріна та М. Островського.

10. Засоби типізації й індивідуалізації в комедіях. І. Франко про драматурга. Діалогія «Суєта» і «Житейське море».

Історична драма «Сава Чалий» «як архівір нашої літератури» (І. Франко).

11. Проблемно-тематичні та образно-стильові характеристики української поезії 70—90-х років XIX століття (М. Старицький, Я. Щоголів, П. Грабовський, І. Манжура).

12. Життєвий і творчий шлях Івана Франка. Становлення І. Я. Франка як поета, його роздуми про «секрети поетичні». Збірка «З вершин і низин», її новаторство, злободенність тематики, художня досконалість та перекладання на музику кращих творів. Збірки поезій «Зів'яле листя», «Мій Ізмарагд», «Із днів журби» та ін. Причини їх появи та джерела.

13. Ліричний герой поетичної драми «Зів'яле листя». Уміння автора поєднати в поезіях соціальні, політичні, філософські та інтимні мотиви. Ідейно-художній аналіз соціально-побутових, історичних і філософських поем І. Франка. Взаємодія релігійних та національно-консолідуючих начал у проблематиці поем «Смерть Каїна» та «Іван Вишенський».

14. Поема «Мойсей» — «весільний дар» І. Франка українському народові: історія написання, характеристика теми, композиція, ідейні конфлікти.

15. Драматичні твори, їх тематика, жанри і стильові особливості. Ідейно-художній аналіз соціально-побутової драми «Украдене щастя».

16. Місце художньої прози у спадщині І. Франка. Твори з робітничою тематикою («Бориславські оповідання», «Борислав сміється» та ін.).

17. Оповідання й повісті з життя селянства І. Франка («Як пан собі біди шукав», «Гриць і панич», «Ліси й пасовиська», «Домашній промисел», «Добрий заробок», «Історія кожуха» та інші твори за вибором студента).

18. Історична тема в прозі І. Франка. Образи і засоби їх типізації у повісті «Захар Беркут».

19. Твори з життя інтелігенції та польської шляхти («Петрії і Довбушуки», «Перехресні стежки», «Основи суспільності» тощо). Злочинний світ та світ закону в романах «Для домашнього вогнища», «Лель і Полель» І. Франка: біографічний, світоглядний, соціально-психологічний аспекти поетики.

20. Тема митця й мистецтва в художньому доробку І. Франка: світоглядні позиції, культурно-історичні обставини, національні аспекти її звучання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕКСТИ ДЛЯ ТЕКСТУАЛЬНОГО ОЗНАЙОМЛЕННЯ

Іван Франко. *Збірки:* «З вершин і низин» (цикли «Веснянки», «Осінні думи», «Скорбні пісні», «Нічні думи», «Exselsior», «Україна», «Вольні сонети», «Тюремні сонети»);

«Зів'яле листя»;

«Із днів журби»,

«Semper tiro»,

«Із літ моєї молодості».

Поеми: «Смерть Каїна», «Великі роковини», «Іван Вишенський», «Похорон», «Мойсей».

Оповідання і новели: «Schönschreiben», «На дні», «Панталаха», «У кузні», «Отець-гуморист», «Гірчичне зерно», «Батьківщина», «Сойчине крило».

Повісті і романи: «Борислав сміється», «Захар Беркут», «Перехресні стежки». Драматичні твори: «Украдене щастя».

Михайло Старицький. *Лірика:* «На озері», «Весна», «Виклик», «До слов'ян», «До молоді», «До броні», «До України», «Учта», «Поету», «Борвій», «Ніч яка місячна».

Драми: «Не судилось», «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «Талан», «За двома зайцями».

Марко Кропивницький. *Драми:* «Дай серцю волю, заведе в неволю», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Глитай, або ж Павук».

Іван Карпенко-Карий. *Драми:* «Наймичка», «Безталанна», «Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн», «Суєта».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. *Бондар М. П., Гундорова Т. І., Левчик В. І.* Історія української літератури ХІХ століття: навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.: у 3 кн. Кн. 3 : 70—90-ті роки ХІХ ст. К. : Либідь, 1997. 432 с.
2. *Возняк М.* Історія української літератури. У 2 кн. Кн. 2. Львів: Світ, 1992. 415 с.
3. *Галич О. А., Бойцун І. Є., Кизилова В. В.* Історія української літератури та літературно-критичної думки другої половини ХІХ ст.: підручник. К.: Центр навч. літ., 2006. 391 с.
4. *Історія української літератури ХІХ століття:* у 2 кн. / за ред. акад. М. Г. Жулинського. Кн. 2. К.: Відродження, 2006. 712 с.
5. *Історія української літератури ХІХ ст. (70—90-ті роки):* підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закладів: у 2 кн. Кн. 1 / ред. О. Д. Гнідан. К.: Вища школа, 2002. 575 с.
6. *Історія української літератури ХІХ ст.: підручник для студ. філол. спец.: у 3-х кн.* К. : Либідь, 1996. Кн. 2: Література 1860—90-х років. 1996. 712 с.
7. *Кіраль С. С., Єременко О. В., Чухліб Т. М.* «Як парость виноградної лози...»: посібник з української мови і літератури для вступників до вищих навчальних закладів. К.: ІВЦ Держкомстату України, 2002. 139 с.

Допоміжна

1. *Войтюк А. Ю.* Методологічні принципи І. Франка-літературознавця // Іван Франко — письменник, мислитель, громадянин: матер. міжнародної наукової конференції 25—27 вересня 1996 р. Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 1998. 1998. С. 269—271.
2. *Гнатюк М.* Іван Франко і проблеми теорії літератури. К.: ВЦ «Академія», 2011. 240 с.

3. Дем'янівська Л. С. *Іван Карпенко-Карий (І. К. Тобілевич). Життя і творчість: навч. посібник*. К.: Либідь, 1995. 144 с.
4. Єфремов С. *Історія українського письменства*. К.: Феміна, 1995. 686 с.
5. Зеров М. Франко — поет // Зеров М. *Твори: У 2 т.* К., 1990. Т. 2. С. 457—491.
6. Івашиків В. М. *Іван Тобілевич (Карпенко-Карий). Нарис життя і творчості*. Тернопіль: Богдан, 2011. 173 с.
7. Малютина Н. Явище жанрової інтерактивності у драматургії І. Карпенка-Карого. *Слово і Час*. 2008. № 1. С. 53—60.
8. Михайлин І. *Іван Франко і Зигмунд Фройд: питання естетики* // Іван Франко — письменник, мислитель, громадянин : матер. міжнародної наукової конференції 25—27 вересня 1996 р. Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 1998. С. 306—312.
9. *Новий довідник: Українська мова та література*. К.: ТОВ «Казка», 2005. 864 с.
10. *Погребенник В.* Іван Карпенко-Карий (Іван Тобілевич). 1845—1907. *Українська мова та література*. 2004. № 21—24. С. 50—61.
11. Саєнко В. Іван Франко і скандинавські літератури // *Слово і час*. 2016. № 8. С. 43—53.
12. Ткачук О. Відлуння стоїчної філософії в ліриці Івана Франка. *Слово і Час*. 2015. № 11. С. 36—42.
13. Чижевський Д. *Історія української літератури (Від початків до доби реалізму)*. Тернопіль: Феміна, 1994. 480 с.
14. Шупта-В'язовська О. «Майові елегії» І. Франка у контексті хронотопічності художнього мислення. *Українське літературознавство*. 2003. Вип. 66. С. 35—40.

Інтернет-ресурс

1. Зарва В. А. *Просвітницькі тенденції в російській та українській прозі 60—80-х рр. XIX століття: автореф.* / В. А. Зарва. К., 2005. 26 с. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apsf_lil/zarva.pdf
2. *Історія української літературної критики та літературознавства: хрестоматія: у трьох книгах*. Кн.1. [Електронний ресурс]. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=3351>.
3. Крупка М. Світ жінки у прозі І. Франка. URL: http://institutes.lnu.edu.ua/franko/wp-content/uploads/sites/7/ivan-franko-zbirnyk-2010-t01/88Myroslava_Krupka.pdf.
4. Яценко М. *Історія української літератури XIX століття*. Кн. 1 [Електронний ресурс]. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_literatury_XIX_stolitt_ia_Kn1/
5. Філатова О. *Історіософська концепція диалогії Михайла Старицького «Молодість Мазепи» і «Руїна»*. URL: <http://www.kulk.ck.ua/files/zbirnuk-6.pdf>

6. www.nbuv.gov.ua. Національна бібліотека України ім. І. І. Вернадського

7. www.uk.wikipedia.org. Україномовна версія он-лайн енциклопедія «Вікіпедія»

8. <http://lib.onu.edu.ua/>. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Навчальне видання

ШЕВЧЕНКО Тетяна Миколаївна

**ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
70—90-ті рр. ХІХ ст.**

Методичні вказівки до курсу
для студентів 3-го курсу денного відділення
філологічного факультету
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 «Філологія»
спеціалізації «Слов'янські мови та літератури
(переклад включно),
перша — російська»

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 1,86.
Тираж 300 прим. Зам. № 700.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 1373 від 28.05.2003 р.)

65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17,
(048)7-855-855

www.astroprint.ua, www.stranichka.in.ua
email: astro_print@ukr.net